

ЗАСТОСУВАННЯ ПРОЕКТНОГО МЕТОДУ ЯК ІННОВАЦІЙНОЇ СКЛАДОВОЇ В НАВЧАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ

У статті обґрунтовано необхідність зміни орієнтирів у вищій школі України. Доведено, що результативність освітнього процесу залежить від способів (методів і методик) створення нових знань у полісуб'єкт-суб'єктної взаємодії. Саме тому, проблема підбору та застосування сучасних методів для набуття освітніх компетентностей розглядається як надважливе. Одним із таких методів є метод проектів, що широко застосовується як в Америці, так і в багатьох європейських країнах та довів свою ефективність. Принцип "learning by doing" – "навчання через діяльність", "навчання в безпосередній діяльності" дозволяє дещо змінити базис організації навчального процесу. В статті, на прикладі деяких особливостей застосування проектного методу при вивченні іноземних мов в європейських країнах, продемонстровано його переваги та запропоновано результати впровадження в освітній процес в Україні зі студентами економічних спеціальностей.

Ключові слова: проектний метод, продуктивне навчання, навчання іноземним мовам, самоосвіта, саморозвиток.

Постановка проблеми у загальному виді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. За більш ніж п'ятнадцятирічну історію функціонування Болонського процесу Європейська освітня спільнота так і не змогла досягти кінцевих цілей і результатів, а відтак, і очікувань, реалізація яких планувалась упродовж перших десяти років (до 2010 р.) його творцями [5]. Утворення Європейського простору вищої освіти було пов'язано з неконкурентноспроможністю європейської вищої школи перед американською, її меншою "привабливістю". Причини такого стану речей були досить детально проаналізовані фахівцями [8, с. 150-154] і ми звернемося лише до одного із шести завдань, вирішення яких повинно було сприяти утворенню цілісного освітнього Європейського простору вищої освіти. Це завдання, що стосувалося забезпечення необхідної якості вищої освіти. Якість освіти в цілому пропорційно залежить від якості освітньої діяльності, яку потрактовано в Законі України "Про вищу освіту" (ст. 1, п.24) як "... рівень організації освітнього процесу у вищому навчальному закладі, що відповідає стандартам вищої освіти, забезпечує здобуття особами якісної вищої освіти та сприяє створенню нових знань" [2]. Безсумнівно, результативність вказаного процесу залежатиме від способів (методів і методик) створення нових знань у полісуб'єкт-суб'єктної взаємодії. Тому вважаємо надважливою проблемою підбору та застосування сучасних методів для набуття освітніх компетентностей, визначених програмою ТЮНІНГ у межах Болонського процесу. Одним із таких методів є метод проектів, що широко застосовується в США (починаючи з середини 70-х років) і є заміником традиційної класно-урочної системи організації освітнього процесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковане вирішення даної проблеми і на які спирається автор. Проблеми реформування систем вищої освіти у країнах Європейського Союзу розглянуто у наукових студіях В. Полякова [8], О. Локшиної [6], В. Лугового [7], Ж. Таланової [11], В. Крула (Kroll W.) [16], Р. Рінне (Rinne R.) [18].

Питання якості освіти у своїх працях висвітлювали Ю. Буер (J. Buer) [15], Б. Бергсет (B. Bergseth) [12], В. Ламанаускас (V. Lamanauskas) [17].

Впровадженням інноваційних методів (методик) у освітній процес ВНЗ в контексті компетентнісного підходу займались В. Бондар [11], М. Євтух [4], О. Савченко [9], С. Сисоєва [10], І. Зімня [3]. Зокрема, впровадженням продуктивного навчання (на якому базується проектний метод навчання) займались американські вчені Джон Дьюї (John Dewey) [14], Брет Шлезінджер, польські дослідники К. Халас (K. Chałas) [13], українські вчені Ф. Бегьом, С. Купрікова та ін.

Мета статті – представити особливості застосування проектного методу при вивченні іноземної мови як одного із видів продуктивного навчання у вишах Європи та проаналізувати особливості його практичного застосування у освітніх закладах України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні в Україні багато говорять про потребу підвищення продуктивності навчально-виховної діяльності на всіх освітніх етапах. Але, на превеликий жаль, наповненість змісту поняття "продуктивний" залишається лише у площині теоретичного розгляду. Якість української освіти бажає бути вищою у порівнянні з європейською або американською. Саме цей факт пояснює збільшення кількості української молоді, яка від'їжджає закордон у пошуку кращих освітніх стандартів.

Проблема продуктивності освітнього процесу зачіпає, на наше переконання, основи організації освітнього процесу на всіх документованих рівнях. Попри наближеність до європейського простору, вища школа України зорієнтована на трансляцію знань, яка, у традиційному вигляді, не завжди є для студента підґрунтям для набуття відповідних компетентностей. Знання, які не відповідають потребам сьогодення і є застарілими не можуть бути основою "продуктивності", яку можемо трактувати як

забезпечення чіткої націленості на реальний, конкретний, кінцевий продукт (самостійний проект, матеріалізований результат, освітній звіт в електронній чи цифровій формі).

Принцип "learning by doing" – "навчання через діяльність", "навчання в безпосередній діяльності" дозволяє дещо змінити базис організації навчального процесу. В цій царині варто згадати досвід польських освітян інституту іноземних мов академії ім. Яна Длугоша в Ченстохові. Викладачі англійської мови стали учасниками реалізації проектного методу вивчення англійської мови в рамках програми Європейського Союзу за участі шести європейських країн.

Для реалізації програми педагогічних дій було використано потенціал методу проектів. Метод проектів – це дидактична система запланованих дій, якою замінюють урочну систему та яка постає як констатація наукових знань, здобутих на основі практичних дій [13, с. 44]. Обрання проектного методу навчання було продиктоване прагненням багатьох викладачів Польщі відійти від звичних методів роботи у ВНЗ й активізувати пізнавально-пошукову роботу студентів у напрямку самостійного "відкриття" знань. Метод проектів, за переконаннями польських освітян, ефективний на будь-якому етапі навчання та рівні освіти, однак також дає змогу дистанціюватися від класно-урочної системи та відмовитися від традиційного навчання. Справедливим вважаємо твердження про те, що викладач у проектному методі відіграє роль аніматора у підтриманні студента на шляху пізнання й обирає різні способи індивідуальної та групової роботи, що мають міжпредметний характер, оскільки потребують застосування знань із різних предметів. До переваг проектного методу належить середовище його реалізації, особливе можливість виходу за межі навчального закладу (на фабриці, в бібліотеці, в театрі, в музеї, в зоопарку та ін.), що забезпечує зв'язок освітнього закладу із позаакадемічним середовищем. Погоджуємось із тезою про те, що саме проектний метод – це оптимальний шлях інтеграції пізнавальної, емоційної та практичної діяльності студентів. Крім того, на переконання дослідників, проектний метод ефективний в аспекті формування вмінь, інтегрованих або взаємопов'язаних, площиною яких є етапи реалізації проектів, а саме:

- вибір і формулювання тем і визначення цілей (уміння приймати рішення, формулювати цілі);
- аналіз основних і матеріальних умов (уміння аналізувати актуальну реальність, синтезувати дані; вміння оцінювати ситуацію з точки зору способу її вирішення; вміння знаходити необхідну інформацію);
- вибір способу реалізації та розроблення плану (вміння проектувати та планувати, розвиток винахідництва, творчого мислення, уяви, самоосвітні вміння, організаційні та менеджерські вміння);
- реалізація проекту *пізнавального типу* (вміння добирати джерела інформації, виконувати їхню селекцію, класифікацію, обробку); *практичного типу* (залежно від особливостей проекту: технічні, музичні, художні, організаційні вміння, вміння співробітництва, вміння комунікації й оцінювання своєї роботи);
- оброблення та презентування проекту (вміння структурного представлення інформації);
- оцінювання, через вміння оцінювати результати в аспекті закладених цілей (складання пропозицій, реєстру проблем і пошуку рішень на майбутнє).

Названі переваги проектного методу, а також ознаявлення викладацького складу з шести країн (Іспанія, Польща, Німеччина, Угорщина, Австрія, Італія) з особливостями його впровадження на методичних семінарах стали основою для його практичної реалізації. Викладачами узгоджувались теми проектів, кількість студентів у робочих групах (по 1-2 учасники з кожної країни) та деякі особливості реалізації проекту, що стосувався оцінювання та контролю роботи студентів (час консультацій, корегування Skype-контактів). Серед проектів, до прикладу, що реалізовувались студентами I курсу: "Our trip to London", де студенти мали в деталях розробити план подорожі в реальному часі до Лондона, включаючи вартість подорожі, проживання в готелі, екскурсії, враховуючи при цьому побажання кожного учасника групи з кожної задіяної країни. У даному випадку великою перевагою вказаного методу роботи була вимушена необхідність учасників проекту спілкуватися лише англійською зі своїми колегами з інших країн аби вирішити питання, що виникали та обговорити деталі практичної реалізації.

Така робота, звичайно, мала свої специфічні відмінності: відсутність традиційних занять, включення практичної діяльності у зміст індивідуальної освіти, консультаційний характер роботи викладача, практична діяльність в соціумі, відкритість діалогу (обговорення певних проектних рішень з викладачем), самостійне вирішення власних проблем, розуміння завдань освіти (через власну діяльність).

Педагогіку, яка забезпечує інтеграцію освіти, практичну діяльність та продуктивну самореалізацію студентів, називають педагогікою справи. На наше переконання, саме проектний метод дозволяє змінити і тактику, і стратегію роботи викладача іноземної мови у вищій школі. Оскільки базується не на його судженнях, а на активності та ініціативі студента, на реальній та цілеспрямованій діяльності викладача і студента, який і вчиться, і працює одночасно.

В цьому аспекті варто нагадати головні педагогічні ідеї Джона Дьюї, що відображають базові основи продуктивного навчання:

- " ... – середовище є по-справжньому освітнім в тій мірі, в якій його окремі члени включені до загальної діяльності;
- нікому нічого не можна насаджувати, так само, як "... коня можна силою привести до води, але не можна змусити його пити";
- участь у спільній діяльності – головний спосіб формування установок;
- до активних навичок належать кмітливість, винахідливість та ініціатива застосування власних здібностей;
- освіта – це постійна реорганізація та перебудова досвіду;
- учень (студент) по-справжньому навчається лише тоді, коли усвідомлює роль та значення дисципліни в отриманні бажаних результатів діяльності;
- альтернатива методу, за яким учням (студентам) надається готовий предметний зміст, а потім відстежується точність відтворення, полягає в "участі в діяльності", "співучасті";

– немає ні істинного знання, ні плідного розуміння, крім тих, які виникають в результаті "виконання";

– досвід – засіб та ціль освіти;

– насадження зверху протиставляється самовираженню та розвитку особистості; дисципліні, що "сковує" – вільна діяльність; навчанню за книгами – навчання через досвід; формуванню розрізаних вмій та навичок через багатократне повторювання – їх засвоєння для досягнення життєво важливих цілей..." [14].

Розробляючи особливості застосування проектного методу зі студентами економічного профілю Національного університету водного господарства та природокористування, враховувались не лише базові основи продуктивного навчання, але і зв'язок з особливостями ведення бізнесу в регіональному середовищі та міжпредметні зв'язки (з дисциплінами "Міжнародна економіка", "Фінансовий менеджмент" та ін.).

Серед запропонованих та реалізованих проектів назвемо такі з них, як от:

1. The main ways of communication in Rivne region companies.
2. Building the corporate Intranet (on the example of Rivne region companies or Ukrainian ones).
3. Best regional practices in global investor relations.
4. Principles of corporate communication (on the example of your regional company).
5. Participation of regional companies on International markets.
6. Regional companies reactions to Global Marketing Strategy.

Студенти збирали, обробляли, перекладали, готували презентації. Виконання продуктивних проектів дало можливість студентам не лише розширити лексичний запас економічного спрямування, але й отримати великий досвід прояву ініціативи, самовизначення та самореалізації та оволодіти певними вміннями:

– у сфері сучасного виробництва (вирішувати певні дослідницькі, організаційні та виробничі завдання; глибше розуміти сучасну виробничу діяльність на регіональному рівні; отримати досвід роботи в різних організаціях);

– у сфері сучасної освіти (застосовувати особисті знання, здобуті під час вивчення предметів циклу професійної та практичної підготовки; самостійно знаходити необхідну інформацію та налагоджувати контакти з підприємствами);

– у сфері самовизначення, самоорганізації та самодисципліни (відповідально відноситись до планування та організації своєї практичної та освітньої діяльності; критично та конструктивно мислити; швидко орієнтуватися в реальній економічній ситуації та ін.);

– у сфері комунікації та спілкування (спілкуватися та налагоджувати контакти з людьми різних економічних професій; оцінювати свої комунікативні переваги та недоліки).

Висновки. Ринок виробництва в Україні, як і у всьому світі, швидко міняє пріоритети, пристосовуючись до вимог інформаційного суспільства ХХІ століття: з'являються нові галузі та нові технології. Саме тому освітні заклади не завжди встигають реагувати на такі зміни. Видається важливим допомогти студентів сформувати установку на ініціативу, творчість та мобільність. Продуктивне навчання є саме тим навчанням, що, за умов творчого та коректного підходу викладача, може зацікавити та захопити студента, підвищити рівень його самоосвіти та саморозвитку. Проектний метод є одним із видів продуктивного навчання, замінює урочну систему та постає методом, що поєднує наукові знання, здобуті на основі практичних дій [13, с. 44]. Саме ті викладачі, які прагнуть відійти від звичних методів роботи у ВНЗ й активізувати пізнавально-пошукову роботу студентів у напрямку самостійного "відкриття" знань обирають метод проектів. Європейські вищі навчальні заклади не тільки апробували застосування проектного методу, але застосовують його як повноцінну заміну урочній системі (інститут іноземних мов академії ім. Я. Длугоша в Ченстохові). На жаль, українські виші не мають таких масштабних можливостей, але також доводять дієвість та ефективність застосування методу проектів при вивченні іноземних мов студентами економічного профілю.

Використані джерела

1. Бондар В. Особливості організації навчальної діяльності студентів за умов ступеневого присвоєння кваліфікації [Текст] / Бондар В.І. // Наукові записки: Матеріали звітної наукової конференції викладачів УДПУ ім. М.П. Драгоманова за 1992 рік. – К., 1993. – С. 107 – 109.
2. Закон України "Про вищу освіту" (ст.1, п.24) // Газета "Голос України" за 06.08.2014 р. № 148 (5898).
3. Зимняя И.А. Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентностного подхода в образовании / И.А. Зимняя // Россия в Болонском процессе: проблемы, задачи, перспективы. – М.: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. – 42 с.
4. Свтух М.Б. Індивідуальний підхід у формуванні професійної компетентності майбутніх економістів: монографія / Микола Борисович Свтух, Людмила Миколаївна Дибкова. – Х. : Харк. нац. ун-т ім. В.Н. Каразіна, 2007. – 144 с.
5. Європейський простір вищої освіти. Спільна заява Міністрів освіти, підписана у Болонії 19 червня 1999 року. – [Електронний ресурс] : Режим доступу : <http://ic.dgtu. donetsk.ua/russian/ovs/bologna.html>
6. Локшина О. І. Становлення "компетентнісної" ідеї в європейській освіті / О.І. Локшина // Реалізація європейського досвіду компетентнісного підходу у вищій школі України [Текст] : матеріали методологічного семінару / АПН України, Ін-т педагогіки. – К. : Пед. думка, 2009. – 359 с. – С. 19-33.
7. Луговий В. І. Європейська концепція компетентнісного підходу у вищій школі та проблеми її реалізації в Україні : доповідь / В.І. Луговий // Реалізація європейського досвіду компетентнісного

- підходу у вищій школі України [Текст] : матеріали методологічного семінару / АПН України, Ін-т педагогіки. – К. : Пед. думка, 2009. – 359 с. – С. 5 – 17
8. Поляков В. Реформирование систем высшего образования европейских стран на втором этапе Болонского процесса / В. Поляков // Вектор науки ТГУ. Серия: Педагогика, психология. –2015. – №1(20). – С. 150–154.
 9. Савченко О.Я. Компетентнісний підхід як чинник модернізації змісту освіти / О.Я. Савченко // Формування ключових і предметних компетентностей молодших школярів у навчальному процесі: дидактико-методичні аспекти: Дайджест 2 / укл. О. В. Онопрієнко. – Донецьк : Каштан, 2012. – 142 с.
 10. Сисоєва С.О. Формування педагогічної компетентності викладача вищого навчального закладу непедагогічного профілю: постановка проблеми і напрям її вирішення / С. О. Сисоєва// Реалізація європейського досвіду компетентнісного підходу у вищій школі України [Текст] : матеріали методологічного семінару / АПН України, Ін-т педагогіки. – К. : Пед. думка, 2009. – 359 с. – С. 310–321.
 11. Таланова Ж.В. Ідентифікація вищої освіти та її результату (порівняння міжнародного і національного досвіду) / Ж.В. Таланова // Вища освіта України: теорет. та наук. метод. часоп. / Ін-т вищ. освіти АПН України. [Київ]: [Гнозис], 2008. – Дод. 2 : Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології, Т. 1: Педагогіка вищої школи: рефлексії сьогодення. Філософія освіти як духовна парадигма модернізації ВНЗ України. Педагогіка вищої школи як наука і навчальна дисципліна. – С. 382 – 389
 12. Bergseth Brita, Petocz Peter & Madeleine Abrand Dahlgren Ranking quality in higher education: guiding or misleading?// Quality in Higner Education, Vol. 20, Issue 3, 2014. -p. 330-347
 13. Chałas K. Optymalizacja szans edukacyjnych młodzieży gimnazjalnej – perspektywa aksjologiczna. Badania w działaniu / Krystyna Chałas. – Warszawa : Oficyna Drukarska Jacek Chmielewski, 2012. – 235 s.
 14. Dewey J. "Democracy in Education," Journal of the National Education Association, XVIII, No. 9 (December 1929). – С. 287–290.
 15. Jürgen van Buer, Cornelia Wagner (Hrsg.): Qualität von Schule Ein kritisches Handbuch. Peter Lang, Internationaler Verlag der Wissenschaften, 2.Aufl. 2009
 16. Krull W. Exporting the Humboldtian University / Krull W. // Minerva. – 2005. – Vol. 43, № 1. – P. 99–102.
 17. Lamanuskas V. Some education quality management sketches//Quality Issues and Insights in the 21st Century, 3 (1), 4-6. ISSN 2029-9575.
 18. Rinne R. The dilemmas of changing university / Rinne R. and Koivula J. // Entrepreneurialism in Universities and the Knowledge Economy / ed. by M. Shattock. – 2009. – P. 183–199.

Pelek L.

PROJECT METHOD AS INNOVATIVE COMPONENT USAGE IN FOREIGN LANGUAGES LEARNING: COMPARATIVE ASPECT

The necessity of high school orientations changing in Ukraine has been grounded in the article. The results of educational process depend on the ways (methods and techniques) of new knowledge creation in the field of the subject-subject interaction. Therefore, the problem of modern methods choosing and using for educational competencies acquisition is considered as crucially important. One of these methods is a project method that is widely used in America and in many European countries and has proved its effectiveness.

The principle of "learning by doing" or "learning through doing" can slightly change the basis of educational process, to create the optimal way of students' cognitive, emotional and practical activities integration. The project method is effective in terms of integrated or interrelated skills formation, the area of which is the phases of the project (selection and topics formulation and targets definition; analysis of basic and material conditions; the choice of plan development and methods implementation; project evaluation through the ability of project results evaluation in the aspect of earlier-planned purposes).

The positive benefits and specific differences of project method using in foreign languages learning process are: lack of traditional classes, practical activity including to the content of individual education, advisory nature of the teacher's work, practical work in the society, openness of a dialogue (discussion of certain decisions with a teacher), independent solutions of students' problems, understanding of education tasks (through students' own activities), only foreign language communicating with members of the group during project realization. The advantages of project method using on the example of foreign languages study process in Poland have been demonstrated and the results of its inculcation into Ukrainian education process with the students of Economics specialities have also been presented in the article. The productive projects implementation gave students an opportunity not only to expand their economic terms vocabulary, but also to get a lot of experience in taking initiative, self-determination and self-realization and mastering certain skills: in the modern production; in the field of modern education; in the field of self-determination, self-organization and self-discipline; in the field of communication.

Key words: project method, productive education, foreign languages training, selfeducation, selfdevelopment.

Стаття надійшла до редакції 22.09.2015